

«Тасдиқ мекунам»

Ректори Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор
Наериддинзола Эмомалӣ Сайфиддин

соли 2026

ТАҚРИЗИ МУАССИСАИ ПЕШБАР

ба диссертатсияи Саидзода Муҳаммад Раҳим дар мавзуи «Арзёбии экологии ҳосил намудани сузишвории биологии биоэтанол ва истифодашавии он дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои техникӣ аз рӯи ихтисоси 2.9.6 - Экология

Мутобиқати мавзӯ ва муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Диссертатсияи Саидзода Муҳаммад Раҳим дар мавзуи «Арзёбии экологии ҳосил намудани сузишвории биологии биоэтанол ва истифодашавии он дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ» аз ҷиҳати моҳият ва мазмун ба шиносномаи ихтисоси 2.9.6 - Экология мутобиқ мебошад. Ҳамзамон, таҳқиқот ба талаботи феҳристи ихтисосҳое, ки аз рӯи онҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дараҷа ва унвонҳои илмӣ дода мешаванд ва бо қарори раёсати КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад.

Мубрамии мавзуи таҳқиқот. Диссертатсияи мазкур ба омӯзиши масъалаи «Арзёбии экологии ҳосил намудани сузишвории биологии биоэтанол ва истифодашавии он дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ» нигаронида шудааст, ки он бо як қатор барномаву стратегияҳои дар ин самт қабулгардида алоқамандии бевосита дорад.

Аз он ҷумла, ба барномаҳои давлатии «Барномаи давлатии экологии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2023-2028» (Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 марти соли 2023, № 53), «Стратегияи миллии мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлими Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030» (Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 2 октябри соли 2019, №482), «Барномаи миёнамуҳлати рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025» (Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 апрели соли 2021, №168), «Барномаи мақсадноки давлатии рушди комплекси нақлиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2025» (Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 апрели соли 2011 №165) марбут аст.

Дар марҳилаи кунунӣ масъалаи «Арзёбии экологии ҳосил намудани сузишвории биологии биоэтанол ва истифодашавии он дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ» як қатор заруратҳои илмӣ, амалӣ ва экологӣ вучуд доранд. Аз он ҷумла:

1. Зарурати экологӣ. Коҳиш додани партовҳои газҳои гулхонаӣ (CO_2 , CO , NO_x) нисбат ба бензини анъанавӣ. Арзёбии таъсир ба муҳити зист дар тамоми давраи ҳаёт: аз кишти ашёи хом → истеҳсол → интиқол → сӯзиш дар муҳаррик. Пешгирии олудашавии хок, об ва ҳаво ҳангоми истеҳсоли биоэтанол.

2. Зарурати энергетикӣ. Кам намудани вобастагӣ аз сӯзишворию нафту газ. Истифодаи манбаҳои барқароршаванда (ғузапоя, чуворимакка, гандум, партовҳои биологӣ). Баланд бардоштани амнияти энергетикӣ дар сатҳи миллӣ.

3. Зарурати иқтисодӣ. Таҳлили самаранокии иқтисодии истеҳсол ва истифодаи биоэтанол. Ташкили ҷойҳои нави корӣ дар бахши кишоварзӣ ва саноати коркард. Кам кардани хароҷоти экологӣ, ки аз сузишворию анъанавӣ ба вучуд меоянд.

4. Зарурати техникӣ ва нақлиётӣ. Арзёбии мутобиқати муҳаррикҳои автомобилӣ ба омехтаҳои биоэтанол (E5, E10, E85). Омӯзиши таъсири биоэтанол ба: истеъмоли сузишворӣ, фарсудашавии муҳаррик, эътимоднокии системаҳои сӯзиш. Муайян кардани меъёрҳои техникӣ ва стандартҳо.

5. Зарурати иҷтимоӣ ва агроэкологӣ. Пешгирии рақобат байни истеҳсоли сузишворӣ ва озуқаворӣ. Арзёбии таъсир ба истифодаи замин ва захираҳои об. Қабули иҷтимоии биоэтанол аз ҷониби аҳоли ва истифодабарандагон.

6. Зарурати сиёсӣ ва меъёрӣ. Таҳияи стратегия ва қонунгузорӣ оид ба сӯзишворию биологӣ. Муқоиса бо таҷрибаи байналмилалӣ. Ҷорӣ намудани ҳавасмандгардонии давлатӣ (имтиёзҳо, субсидияҳо).

Ҳамин тариқ, дар марҳилаи кунунӣ арзёбии экологии биоэтанол зарур аст, то бартариҳо ва маҳдудиятҳои воқеии он муайян гардида, истифодаи он дар нақлиёти автомобилӣ ба таври устувор, беҳатар ва иқтисодӣ роҳандозӣ карда шавад.

Дарачаи асосноккунии гузоришҳои илмӣ, хулосаю пешниҳодот, ки дар диссертатсия оварда шудаанд.

Дар диссертатсияи мазкур масъалаи арзёбии экологии ҳосил намудани сӯзишворию биологии биоэтанол ва истифодашавии он дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ мавриди таҳқиқи ҳамаҷониба қарор гирифтааст. Зарурати баргузорию чунин таҳқиқот ба мушкилоти муосири олудашавии муҳити зист, афзоиши партовҳои газҳои гулхонаӣ, маҳдудияти захираҳои сузишворию анъанавӣ ва талаботи рушди устувор вобаста мебошад.

Дар раванди таҳқиқот асосҳои назариявӣ ва методологии истифодаи биоэтанол ҳамчун манбаи алтернативии сузишворӣ таҳлил гардида, арзёбии таъсири экологии он дар тамоми давраи ҳаёт — аз истеҳсоли ашёи хом то истифода дар муҳаррикҳои автомобилӣ анҷом дода шудааст. Барои ноил гардидан ба ин ҳадаф аз усулҳои таҳлили муқоисавӣ, моделсозии экологӣ, таҳлили омӯрӣ ва арзёбии давраи ҳаёт истифода бурда шудааст.

Натиҷаҳои таҳқиқот нишон медиҳанд, ки истифодаи биоэтанол дар таркиби омехтаҳои сузишворӣ боиси коҳиш ёфтани партовҳои гази карбон, оксиди карбон ва баъзе пайвастагиҳои захрнок мегардад ва ба беҳтар шудани сифати ҳавои атмосфера, хусусан дар минтақаҳои шаҳрӣ мусоидат менамояд. Ҳамзамон, муайян карда шудааст, ки самаранокии экологии биоэтанол аз навъи ашёи хом, технологияҳои истеҳсол ва сатҳи омехта дар сузишворӣ вобастагии мустақим дорад.

Дар диссертатсия инчунин, ҷанбаҳои иқтисодӣ ва иҷтимоии истифодаи биоэтанол мавриди таҳлил қарор гирифта, исбот карда шудааст, ки татбиқи оқилонаи он метавонад ба баланд бардоштани амнияти энергетикӣ, рушди бахши кишоварзӣ ва коҳиш додани таъсири манфии экологии нақлиёти автомобилӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мусоидат намояд.

Дар асоси натиҷаҳои бадастомада хулосаҳои илмӣ асоснок ва пешниҳодҳои амалӣ таҳия гардиданд, ки барои такмили сиёсати экологӣ ва энергетикӣ, инчунин барои ҷорӣ ва истифода намудани биоэтанол дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ аҳамияти назариявӣ ва амалӣ доранд.

Хулоса ва пешниҳодоти диссертатсия бо далелҳои илмӣ, усулҳои муосири таҳқиқот ва таҷрибаи байналмилалӣ асоснок карда шуда, метавонанд ҳамчун заминаи илмӣ барои таҳқиқоти минбаъда ва қабули қарорҳои амалӣ дар самти рушди устувори соҳаи нақлиёти автомобилӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода гарданд.

Навгонии илмӣ таҳқиқ ва саҳеҳии натиҷаҳои гирифташуда. Дар асоси таҳлилу баррасии мавзӯи таҳқиқшаванда навгонҳои зерин ҳосил гардидаанд, ки дорой саҳеҳияти баланди илмӣ мебошанд:

- мушкilotҳои экологии соҳаи нақлиёти автомобилӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян гардида, ҷанбаҳои экологии он омехта шудааст;

- бори нахуст технологияи нав ва аз ҷиҳати экологӣ бартаридоштаи ҳосил намудани биоэтанол дар асоси ғузапои пахта коркард гардида, ҷанбаҳои физикию химиявии он таҳқиқ гардидааст;

- дар асоси биоэтанол ва сузишвории бензинӣ, сузишворӣҳои модификатсиякардашудаи аз лиҳози экологӣ афзалиятнок коркард гардида, афзалиятҳои энергиябарандагӣ ва экологии он муайян карда шудааст;

- бори нахуст истифодаи биоэтанол, афзалиятҳои энергиябарандагӣ ва экологии он дар нақлиёти автомобилӣ ва шароити кӯҳистони Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида шудааст.

Аҳамияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия. Муаллиф дар раванди омӯзиши мавзӯ доираи васеи адабиёти илмиро мавриди таҳлил қарор дода, дар заминаи омӯзиши онҳо «Арзёбии экологии ҳосил намудани сузишвории биологии биоэтанол ва истифодашавии он дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ»-ро нишон додааст.

Аҳамияти назариявии диссертатсия дар он зухур меёбад, ки он ба арзёбии экологии идентификатсияи партовҳои газию аэрозолӣ ҳангоми

истифодаи сузишвориҳои нафтии бензинӣ дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ дар шароити географии роҳҳои автомобилгарди Тоҷикистон, дар асоснок намудан ва такмили назарияи вобастагии маҳсулнокии реаксияи химиявии сузиши карбогидрогенҳо ба сохти химиявӣ, фишори атмосферӣ ва концентратсияи оксигени таркиби ҳавои атмосферӣ метавонад заминагузори намояд.

Аҳамияти амалии таҳқиқот аз истифодашавии технологияи муфиди ҳосил намудани сузишвориҳои алтернативии биологии биоэтанол дар оянда метавонад дар рушди соҳаи истеҳсолоти сузишвориҳои алтернативӣ заминагузори намуда, ҳамчун модификатори коҳишдиҳандаи миқдори газҳои гулхонагии сузишвориҳои нафтии бензинӣ истифода шавад. Инчунин, бензини бо биоэтанол модификатсиякардашударо метавон ҳамчун сузишвориҳои махсуси нисбат ба ҳаммонандҳои худ афзалиятдошта, дар нақлиёти махсуси сохторҳои Кумитаи амнияти миллӣ ва Вазорати муҳофизати метавонад татбиқи амалии худро ёбад. Коркардҳои усулие, ки дар рафти иҷрои таҳқиқоти эксперименталӣ ба даст оварда шудаанд, метавонанд ҳангоми иҷрои чунин таҳқиқот истифода гарданд.

Инчунин, натиҷаҳои илмӣ таҳқиқотро дар раванди санҷиш ва татбиқи натиҷаҳои диссертатсия, амалан, дар тамоми марҳилаҳои таҳқиқот (солҳои 2018-2025) гузаронида шудааст. Натиҷаҳои ин кори диссертатсионӣ дар Институти химияи ба номи В.И. Никитини АМИТ ва Институти илмӣ-таҳқиқотии ДМТ ва кафедраҳои «Ташкили интиқол ва идора дар нақлиёт», «Коркарди энергиябарандаҳо ва хизматрасонии нафту газ», «Бехатарии фаъолияти инсон ва экология»-и Донишгоҳи техникии Тоҷикистон ба номи академик М.С. Осимӣ метавонанд истифода бурда шаванд.

Маводи диссертатсия дар Раёсати экология ва сайёҳии ВКД Ҷумҳурии Тоҷикистон (санади №426 аз 09.10.2025) ва Донишгоҳи техникии Тоҷикистон ба номи академик М.С. Осимӣ (санади №27/1018/1 аз 14.10.2025) мавриди татбиқ ва истифода қарор дода шудааст.

Дарачаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ, дурустӣ ва асоснокии натиҷаҳои таҳқиқ. Таҳқиқоти мазкур дар заминаи омӯзиши адабиёти гуногуни илмӣ-техникӣ анҷом дода шудааст. Аз ин рӯ, хулосаҳои муаллиф ва натиҷаҳои диссертатсия илман асоснок гардидаанд. Инчунин дар раванди омӯзиши ин масъала муаллиф методҳои илмӣ мувофиқро истифода намудааст. Эътимоднокии хулосаҳо ва натиҷаҳои диссертатсияи Саидзода Муҳаммад Раҳим бо методҳои истифоданамудаи ӯ асоснок гардидаанд. Ғайр аз ин, дар раванди таҳқиқот таҷрибаи давлатҳои тараққиқардаи олам низ ба инобат гирифта шуда, мавриди таҳлил қарор дода шудаанд.

Натиҷаҳои асосии диссертатсия дар мақолаҳои илмӣ муаллиф инъикос гардида, дар маҷаллаҳои илмӣ нашр шудаанд. Диссертатсия ва интишороти илмӣ муаллиф бо риояи қоидаҳои иқтибосоварӣ таҳия шуда, ҳамаи сарчашмаҳои истифодашуда тибқи талабот нишон дода шудаанд. Автореферати диссертатсия муҳтавои асосии таҳқиқотро дар бар мегирад.

Таҳқиқот бо гузаронидани таҷрибаҳо, дақиқии маълумот, кифоягии ҳаҷми маводи таҳқиқотӣ, коркарди омории натиҷаҳои таҳқиқот ва интишорот тасдиқ мегардад. Хулоса ва тавсияҳо дар асоси таҳлили илмии натиҷаҳои таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавӣ пешниҳод карда шудаанд.

Саҳми шахсии доктараби дарёфти дараҷаи илмӣ дар таҳқиқ. Диссертатсия мустақилона анҷом дода шуда, дар асоси натиҷаҳои илмии ҳосилгардида мақолаҳои илмӣ ба чоп расидаанд. Ғайр аз ин, унвонҷӯ дар якчанд форум ва конференсияҳои байналмилалӣ, ҷумҳуриявӣ ва илмию амалӣ аз рӯйи мавзӯи таҳқиқотиаш маъруза ва баромад намудааст.

Ҳамзамон, саҳми шахсии муаллиф дар ҷустуҷӯ ва таҳлили адабиёти соҳавӣ, вазифагузорӣ ва таҳлили вазифаҳои гузошташуда, ташкили шароити мусоид барои гузаронидани таҳлилҳои эксперименталии озмоишӣ, таҳлили натиҷаҳои бадастовардашуда, ҷамъбасти мазмуни асосӣ, таҳияи диссертатсия ва мақолаҳои илмӣ мебошад.

Наشري натиҷаҳои таҳқиқ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Диссертатсия мустақилона навишта шуда, он натиҷаҳои илмиеро дар бар мегирад, ки дастовардҳои шахсии Саидзода Муҳаммад Раҳим ба ҳисоб мераванд. Иқтибосҳои зарурӣ ба манбаъҳои библиографӣ ва корҳои бевоситаи худӣ муаллиф дар диссертатсия инъикос гардидаанд. Вобаста ба натиҷаҳои таҳқиқот 19 мақолаи илмӣ дар ҳаҷми умумии 9,5 ҷ.ч., нашр гардидааст, ки аз ин шумора 12 мақола дар маҷаллаҳои аз ҷониби КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсияшуда ба таърифи расидаанд. Ду нахустпатенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар барои ихтироъкорӣ низ дарёфт шудааст.

Арзёбии мазмуни диссертатсия ва дараҷаи ба итмом расидани он. Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия.

Дар муқаддима асосноккунии илмии масъала ва зарурати мубрамии мавзӯ, мақсади кор, вазифаҳои таҳқиқот, наwgонии илмии кор, аҳаммияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот ва сохтори он баён гардидааст. Ҳамзамон ҳадаф ва вазифаҳои асосии таҳқиқот муайян шуда, объекти таҳқиқ ва мавзӯи он ба таври равшан шарҳ дода шудааст.

Дар ҳамин қисмат фарзия (гипотеза)-и илмие, ки таҳқиқот дар он асос ёфтааст, пешниҳод гардида, равишҳои назариявӣ ва методологӣ, инчунин манбаъҳои иттилоотӣ тавсиф ва асоснок карда шудаанд. Эътимодноқӣ ва асоснокии натиҷаҳои бадастомада, инчунин навоариҳои илмӣ ва аҳаммияти амалии таҳқиқот таъкид гардидаанд. Илова бар ин, далелҳои воқеӣ ва маълумоти муқоисавӣ, ки хулосаҳои таҳқиқотро тасдиқ мекунанд, оварда шудаанд. Ҳамчунин рӯйхати мақолаҳои илмии муаллиф, ки дар асоси маводи диссертатсия нашр шудаанд, сохтори умумии кори диссертатсионӣ дар охири муқаддима ё дар қисми алоҳидаи кор ҷой дода шудаанд.

Боби якуми кори диссертатсионӣ мутааллиқ ба қисми назариявии кор буда, дар он мавзӯи таъсири нафт ва маводи нафтӣ ба экологияи муҳити зист, гурӯҳбандии партовҳои газӣю аэрозолӣ ва таъсири онҳо ба экологияи муҳит, гурӯҳбандии экологии таъсири газҳои ихроҷшудаи

нақлиёти автомобилӣ ба муҳити зист, таҳлили назарияҳои вобастагии гармшавии ҳарорати иқлими сайёраи Замин ба зиёдшавии ғализии газҳои гулхонагӣ дар ҳавои атмосферӣ таҳлили назариявӣ гардида, мавзӯи мубрам ва мушкилоти ҳалталаби он муайян карда шудааст.

Боби дуюм қисми эксперименталии корро дар бар мегирад. Дар ин боб оид ба объекти таҳқиқот, методҳои истифодашуда ва ҷузъиёти иҷрои он маълумот пешниҳод гардидааст. Дар рафти иҷрои таҳқиқот ва таҳлилҳои таҷрибавӣ аз усулҳои маъмулии таҳлил аз қабели экстраксия, рефрактометрия, таҳлили хроматографии қоғазӣ, хроматографияи маҳинқабат, хроматографияи найчавӣ, хроматографияи газӣ, спектроскопияи ултробунафш ва инфрасурх ва ғайра истифода гардидааст.

Боби сеюми диссертатсия муҳимтарин натиҷаҳо ва таҳлили онҳоро дар бар мегирад. Дар ин боб натиҷаҳои таҳлилҳои таҷрибавӣ, ки мавзӯҳои арзёбии экологии технологияи истеҳсоли сузишвории биологии биоэтанол дар асоси партовҳои, ки таркибашон аз ангиштовҳои бой мебошанд, арзёбии экологӣ ва ҷанбаҳои физикӣ-химиявии технологияи ҳосил намудани биоэтанол дар асоси ғузапояи пахта, ҷанбаҳои экологӣ ва технологияи ҳосил намудани госсипол, кислотаи лиму ва кислотаи себ дар асоси партовҳои истеҳсоли биоэтанол, арзёбии экологии истифодашавии биоэтанолҳои ҳосилкардашуда ҳамчун модификаторҳои беҳтаркунандаи сифати сузишвории бензинӣ, муайян намудани партовҳои газӣ ва аэрозолии аз нақлиёти автомобилӣ ҳосилшаванда вобаста ба мавқеи ҷуғрофии роҳҳои автомобилгард, афзалиятҳои экологии истифодаи биоэтанол ҳамчун сузишвории нақлиётиро дар бар мегирад, таҳлилу муҳокима шудаанд.

Диссертатсия аз муқаддима, тавсифи умумии кор, се боб, бахши хулосаҳо бо зербахшҳо, 141 номгӯи адабиёт ва 4 замима дар ҳаҷми 150 саҳифаи чопи компютерӣ иборат буда, фарогири 15 ҷадвал ва 21 расм мебошад.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Диссертатсияи довталаби дараҷаи илмӣ бо риояи муқаррароти Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия, автореферати диссертатсия ва дигар маводи илмӣ, ки бо қарори Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27-уми декабри соли 2024, таҳти №493 тасдиқ гардидааст, ба расмият дароварда шудааст.

Автореферат ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30.06.2021, таҳти №267 (бо тағйиру иловаҳо бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26.06.2023, таҳти №295) тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад.

Мутобиқати таҳассуси илмии довталаб ба дараҷаи илмӣ. Таҳассуси илмии довталаб Саидзода Муҳаммад Раҳим ба ихтисоси илмии дархостшаванда – 2.9.6 - Экология мувофиқат мекунад.

Эродҳо ва ҳолатҳои баҳсталаб доир ба диссертатсия.

Новобаста аз дастоварду муваффақиятҳо ва пешниҳодоти ҳадафмандона диссертатсияи мазкур аз норасоӣҳо ва ғалатҳое, ки хусусияти ҷузъӣ доранд, ҳолӣ нест ва камбудии ҷойдошта сифати баланди илмии диссертатсияро коста намегардонанд. Ба инобат гирифтани онҳо дар таҳқиқоти ояндаи диссертант самаранок арзёбӣ мегарданд. Ба сифати эроду тавсияҳо ба диссертатсия дар тақризи мазкур чунин нуқтаҳо қайд кардан мумкин аст:

1. Дар қисмати аввали диссертатсия дар сатҳи зарурӣ асосҳои тавсифи компонентҳои асосии таркиби бензин ва мушкилоти экологии истеҳсоли он мавриди омӯзиш ва баррасӣ қарор дода шудааст. Илова бар ин беҳтар мешуд, ки хусусиятҳо ва мушкилоти истеҳсол, коркарди нафт ва маводҳои нафтӣ дар шароити имрӯзаи Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди омӯзиш қарор дода мешуд.

2. Дар қисмати таҳлилии диссертатсия саҳми муаллиф дар омӯзиши асосҳои хосиятҳои карбогидрогенҳои нафтӣ баръало зоҳир гардидааст. Аммо хуб мешуд, ки омӯзиши хосиятҳои карбогидрогенҳои нафтӣ, компонентҳои таркиби бензин, ки массаи молекулавии хурдтарро доранд нисбат ба компонентҳои массаи молекулавиашон калонтар зудбухоршаванда мебошанд, мавриди таҳлил ва таҳқиқи пурра қарор дода мешуд.

3. Дар (саҳ. 52-56) параграфи 2.3. бо усули хроматографияи найчавӣ идентификатсия намудани кислотаҳои таркиби ғузапоёи пахта гузаронида шудааст. Аммо бартарии ин усул нисбат ба усулҳои дигар дар ҷустуҷӯи нишон дода нашудааст.

4. Дар боби 3-юми диссертатсия (саҳ. 73), расми 3.1.1.1 - технологияи истеҳсоли спирти этил дар асоси этилен пешниҳод гардидааст. Аммо бартарии ин технология дар ҷустуҷӯи нишон дода нашудааст. Ҳангоми ҳосилшавии этанол дар сепаратор дар баробарии ҳосилшавии маҳдуди обии этаноли 15%, омехтаи мазкур дар таркиби худ ғашҳои дигар низ ҳосил мешавад, ки ба таври пурра омехта нашудааст.

5. Дар диссертатсия баъзе хатоҳои имлоӣ, грамматикӣ ва техникӣ дида мешавад.

Ба ақидаи мо эроду тавсияҳои зикршуда, сатҳи назариявӣ амалии таҳқиқоти диссертатсионии Саидзода Муҳаммад Раҳимро коҳиш намедиҳад. Дар умум диссертатсияро метавон гуфт, ки таҳқиқоти ба итимодрасида аст ва мустақилияти муаллиф дар омода намудани диссертатсия эҳсос мешавад.

Автореферати диссертатсия тибқи тартиби муқарраргардида барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои техникӣ таҳия гардида, мазмуни асосии кори таҳқиқотиро инъикос менамояд ва дар он натиҷаҳои назарраси илмӣ асоснок гардида, шарҳи пурраи худро ёфтаанд.

Хулосаи умумӣ оид ба диссертатсия. Диссертатсияи Саидзода Муҳаммад Раҳим дар мавзӯи «Арзёбии экологии ҳосил намудани сузишвории биологии биоэтанол ва истифодашавии он дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои техникӣ аз рӯйи ихтисоси 2.9.6 - Экология дар сатҳи зарурӣ анҷом ёфта, аз ҷиҳати мазмун ва мундариҷа ба талаботи мавҷуда мутобиқ мебошад.

Диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқ буда, муаллифи он барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои техникӣ аз рӯйи ихтисоси 2.9.6 - Экология сазовор аст.

Тақризи муассисаи пешбар дар асоси муқаррароти бандҳои 76-79 ва 81-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30.06.2021, таҳти №267 тасдиқ гардидааст, таҳия ва пешниҳод шудааст.

Тақриз аз ҷониби номзади илмҳои биологӣ, и.в. дотсент, мудири кафедраи экология Бутаев Маҳмадшариф Қодирович омода гардидааст. Тақриз дар ҷаласаи кафедраи экологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон муҳокима ва тасдиқ карда шудааст (протоколи №6 аз 6-уми феввали соли 2026). Дар ҷаласа иштирок доштанд: 9 нафар. Натиҷаи овоздиҳӣ: тарафдор – 9 нафар, зид – нест, бетараф – нест.

Раиси ҷаласа:

номзади илмҳои биологӣ,
дотсенти кафедраи экологияи
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Саидов М.Қ.

Эксперт:

номзади илмҳои биологӣ, и.в. дотсент,
мудири кафедраи экологияи
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Бутаев М.Қ.

Котиби илмӣ ҷаласа:

номзади илмҳои биологӣ,
и.в. дотсенти кафедраи экологияи
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Азимов М.Л.

Имзоҳои н.и.б., дотсент Саидов М.Қ., и.в.дотсент, мудири кафедраи экология Бутаев М.Қ. ва н.и.б., и.в. дотсент Азимов М.Л.-ро тасдиқ менамоем:

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Шодихонзода Э.Ш.

Суроғаи муассисаи пешбар:

734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, х. Рӯдакӣ, 17.
Телефон: (372) 21 77 11
E-mail: info@uef.tnu.tj
Телефон: (+992) 938010030
E-mail: butaev-dmt@mail.ru

“Н” 02 соли 2026